

■ УДК 069.01

О. М. Гончарова, доктор культурології, доцент, завідувач кафедри історії України та музеєзнавства, Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ

МУЗЕАЛІЇ СИНЕМАТЕК, АБО ПРО СПЕЦИФІКУ ДЕЯКИХ ЕКСПОНАТІВ МУЗЕЇВ КІНО

Визначено особливості музеалій як матеріальних і віртуальних об'єктів з актуальною або потенційною якістю музейності, тобто здатністю набувати цінності з точки зору збереження та ретрансляції соціальної пам'яті поза їх утилітарним використанням. Досліджено специфіку музеалій в експозиціях музеїв кіно, видів експонатів, виявлено їх синтетичність, багат шаровість експозиційних об'єктів, що ґрунтується на мультигенетичності його музеалій.

Ключові слова: музеалії, музейна комунікація, музейні експозиції, музеї кіно, екранний експонат музею кіно.

Е. Н. Гончарова, доктор культурології, доцент, заведуюча кафедрою історії України та музеєзнавства, Київський національний університет культури і мистецтв, г. Киев

МУЗЕАЛИИ СИНЕМАТЕК, ИЛИ О СПЕЦИФИКЕ НЕКОТОРЫХ ЭКСПОНАТОВ МУЗЕЕВ КИНО

Определены особенности музеалий как материальных и виртуальных объектов с актуальным или потенциальным качеством музейности, то есть способностью приобретать ценность с точки зрения сохранения и ретрансляции социальной памяти вне их утилитарного использования. Исследована специфика музеалий в экспозициях музеев кино, видов экспонатов, выявлено их синтетический характер, многоплановость экспозиционных объектов, которая следует из мультигенетичности его музеалий.

Ключевые слова: музеалии, музейная коммуникация, музейные экспозиции, музеи кино, экранный экспонат музея кино.

O. M. Goncharova, Doctor of Cultural Studies, Associate Professor, Head of the Department of History of Ukraine and Museology of the Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv

MUSEALIES OF THE CINEMATHEQUES, OR ABOUT SOME SPECIFIC CINEMA MUSEUM EXHIBITS

Specific features of muzealies have been determined as material and virtual objects with essential or potential quality of museality, that is, the ability to acquire value from the point of view of preservation and retranslation of social memory out of their utilitarian use. The article

considers the peculiarities of musealies in the cinema museum exhibitions, reveals their synthetic nature, diversity of exhibition facilities, that results from the multigenetic nature of musealies.

Key words: musealies, museum communication, museum expositions, cinema museum, screen cinema museum exhibit.

Термін «музеалії» ввела до наукового дискурсу музеєзнавства російський науковець О. Сапанжа. У своїй докторській дисертації вона розглядає музеалії як об'єкти з актуалізованою (або потенційною) музейною цінністю: «Морфологія музейності пов'язана з виділенням тих сфер життя людини, які можуть бути представлені в матеріальних (курсив мій. — О.Г.) пам'ятках (об'єктах) — музеаліях і в подальшому зафіксовані завдяки виокремленню цих пам'яток з контексту утилітарного використання» [16, с. 12].

Саму музейність дослідниця розуміє як «спосіб наділення суб'єктом особливими властивостями об'єктів реального світу, що має на меті зберегти історичний потенціал і творчий резерв досвіду людства й реалізується в зібраннях предметів, які репрезентують досвід людини, спільнот, нації, людства тощо. Компонентами структури реалізації ідеї музейності стають об'єкт (музеалії), суб'єкт (люди), котрі актуалізують музейність, і процес цієї актуалізації (процес музеалізації)» [16, с. 12].

Таким чином, важливі ознаки музеалій, полягають у тому, що вони є матеріальними пам'ятками, виокремлені з контексту утилітарного використання. Друга ознака свідчить про зміну функції об'єкта, що має статус музеалії: він втрачає початкову, «автентичну», функціональність і набуває нової, символічної, тієї, що метафоризує «досвід людства» (або індивідуальний досвід).

Це визначення узгоджується з теорією музейної комунікації, засновником якої вважають канадського музеолога Дункана Ф. Камерона. Згідно з науковцем, музейна комунікація — це процес спілкування відвідувача з музейними експонатами, на основі яких автори експозиції вибудовують невербальні повідомлення [5]. У такому розумінні музейна комунікація опосередковується музейними об'єктами, тому її слід сприймати не буквально, а метафорично. Саме тому російський дослідник Н. А. Нікішин наголошує, що музейні предмети — «це знаки, за допомогою яких створюється основа будь-якого експозиційного «висловлювання» [10, с. 26].

Різні аспекти музейної комунікації аналізували А. Ю. Волькович [1], М. Б. Гнедовський [3], Т. П. Калугіна [4], Н. А. Нікішин [10], О. С. Сапанжа [17], Р. Стронг [18], Дж. Портер [13], Т. М. Пчелянська [15] та ін.

Під цими «знаками», музейними предметами або матеріальними пам'ятками маються на увазі саме матеріальні предмети: речі, документи, мистецькі твори тощо. Однак через таке тлумачення музеалій, тобто їхнє ототожнення з матеріальними предметами, поза увагою дослідників опинився такий цікавий вид музеалій, як віртуальні об'єкти.

Єдиним автором, хто порушив питання про віртуалізацію музеїв, була Л. В. Нургалієва [11], однак предметом її уваги стало створення мережі віртуальних музеїв, перенесення ороакустичної або друкованої музейної інформації до Всесвітньої мережі. Науковець наголошує на заміщенні реальних предметів їхніми образами, причому віртуальними. Але в такому разі правильніше говорити про глобальну віртуалізацію музею, а не тільки окремих музеалій (та чи зберігають вони цей статус унаслідок повної дематеріалізації?).

Звертаємо увагу на те, що віртуалізація музеалій відбувається і в інший спосіб: у межах традиційного музею. Ця трансформація статусу музеалій належним чином ще не аналізувалася, оскільки означений вид музеалій у науковому дискурсі був не достатньо експлікованим, адже має місце переважно в музеях кіно, які, на нашу думку, ще не привертати належної уваги музеєзнавців — як вітчизняних, так і російських.

Тому **мета** статті — охарактеризувати специфіку музеалій сине-матек як складових структур музеїв кіно.

Праць, присвячених музею кіно, обмаль [2; 7; 6]. Окремі з них існують у жанрі інтерв'ю, якими, наприклад, є бесіди С. Шевської і А. Сопіна або Н. Димшиць і О. Трошина з відомим російським кінознавцем і водночас практиком музейної справи в галузі кінематографії Н. Клейманом, надруковані в «Киноведческих записках» [7; 6].

У фундаментальній праці К. Хадсона «Впливові музеї» [19], яку можна вважати енциклопедією історії музейної справи, серед класифікаційних груп і тридцяти семи музеїв різного профілю немає навіть згадки про такий вид музею, як музей кіно. Однією з причин ігнорування, можливо, є те, що інституціоналізація цього спеціалізованого виду музеїв відбулася нещодавно (книга К. Хадсона надрукована в 1987 р.). Так, Національний музей кіно в Турині — найбільший на європейському континенті — створено тільки 2004 р., утім, одразу набув неабиякої популярності: нині належить до двадцяти найвідвідуваніших музеїв Італії і є одним з найвідоміших музеїв кіно у світі [12]. Пізніше створено

Китайський національний музей кіно (2005 р.) [16] і Лондонський Музей рухомого зображення (2008 р.) [32].

Навіть ті музеї кіно, які засновано раніше, незважаючи на свою назву, часто працюють як синематеки (наприклад, Берлінський Музей кіно і телебачення відкрито у 2000 р. як підрозділ Німецької синематеки, яка існує з 1963 р.). Французька синематека, яку ще називають Музеєм кіно Анрі Ланглуа, заснована 1936 р. (у ній — найбільший фільмофонд у світі — 60 тис. кінофільмів) [29]. Німецький музей кіно у Франкфурті (1984 р.) налічує 20 тис. фільмів [30]. В Австрійському Фільммузеумі (1964 р.) фільмофонд становить 25,5 тис. фільмів [34]. Нью-Йоркський музей рухомого зображення (Museum of the Moving Image) (1988 р.) налічує 17 тис. фільмів [32], Нідерландський Фільммузеум (1952 р.) в Амстердамі — 37 тис. фільмів [33].

У Російській Федерації (Москва) існує Державний центральний музей кіно, який заснувала Спілка кінематографістів СРСР 1987 р., а з 2002 р. йому надано статусу державного [12, с. 112]. Загальна кількість експонатів музею — 400 000, з них — 43 тис. фільмів.

Крім того, при багатьох кіностудіях на території країн пострадянського простору є свої музеї, наприклад, музей кіностудії «Мосфільм» [24]. Де юре існує музей кіно в Санкт-Петербурзі, але де факто він ще перебуває в процесі становлення через організаційні й фінансові проблеми [27]. Є також Музей кіно в Ризі [26] і Музей історії Білоруського кіно в Мінську [23].

В Україні існує Музей кіно в Одесі [25], розташований на території Одеської кіностудії. У ньому можна ознайомитися зі світлинами, в яких відображено історію кіностудії, та іншими експонатами, зокрема справжніми реліквіями. Утім, стан музею незадовільний, хоча Одеська кіностудія є найдавнішою в Україні.

Останнім часом почали створюватися меморіально-кінематографічні музеї, за аналогією з літературно-меморіальними, в яких реалізовується концепція увічнення пам'яті про видатного діяча кіномистецтва в автентичному середовищі його життя та в поєднанні з кінематографічними творами. Таким, наприклад, є музей радянської російської кіноакторки Катерини Савиної [22].

При багатьох кіностудіях є свої синематеки, однак це не означає наявності музею кіно, адже не слід зводити музей кіно до синематеки (фільмотеки). Зібранням кінострічок, яким є фільмотека, музей не обмежується.

Так, Бельгійську королівську Синематеку в Брюсселі й Нідерландський Фільммузеум (музей кіно) в Амстердамі вважають на-самперед національними кіноархівами [12, с. 111].

У Російській Федерації, а раніше СРСР, такою синематекою можна вважати Держфільмофонд (1948), розташований у смт. Білі Стопни (Московська обл.).

Утім, навіть раніше вирішення завдання зберігання кіноплівок, тобто фактично їх архівації, радянські діячі кіномистецтва порушили питання щодо створення музею кіно. Започаткував цю справу Г. М. Болтянський (1885–1953), котрий на початку 20-х рр. ХХ ст. завідував відділом кінохроніки Народного комісаріату просвіти. Саме його можна вважати засновником першого радянського, а згодом російського музею кіно. За підсумками його доповіді від 12 квітня 1922 р. Державна вчена рада Наркомпросу ухвалила постанову про організацію кіномузею. За відсутності фінансування справа не була реалізованою до 1925 р. (якщо не вважати такою подією організацію кінокабінету ДАХН (Державної академії художніх наук), коли рішенням Худради Головнауки засновано організаційний комітет, члени якого мали організовувати музей).

Уже на тому етапі Г. М. Болтянський розробив структуру музею таким чином, щоб розмістити й класифікувати всі можливі об'єкти, пов'язані з виробництвом і презентацією кінофільмів.

Музей кіно мав складатися з таких структурних одиниць: 1) бібліотеки; 2) фототеки; 3) фільмотеки (еквівалент нинішньої «синематеки» — О. Г.); 4) плакатотеки; 5) апаратури (нині — «технічний фонд», — О. Г.); 6) макетів, ескізів, креслень, костюмів, декорацій (нині — «образотворчий фонд». — О. Г.); 7) документів.

Ще в цьому проекті від 1928 р. Г. М. Болтянський окреслив тематику постійних експозицій музею, яка, на його думку, мала б бути такою: «1) Зала історії еволюції кінотехніки (від кіностробоскопа і фантоскопа до сучасного кіноапарата) з науковим аналізом принципів їх роботи. 2) Зала сучасної кінотехніки з підвідділом технічних новинок і винаходів (зразки сучасної апаратури: освітлювальної, зйомочної, проєкційної, лабораторної тощо). 3) Зала історії еволюції кіно як мистецтва (декорації, макети, костюми, грим, знімальна і режисерська техніка, монтажна техніка тощо). 4) Зала сучасного кіномистецтва (напрями, стиль, майстерність, художня техніка в радянському і світовому кіно). 5) Зала «постановочної кінотехніки» (сучасне ательє (кіноательє — О. Г.) та їхнє облаштування і приладдя, кіномістечка, будови вулиць, монументальних

будівель і т. ін. для постановок). Матеріал — куточки ательє, фото, креслення, макети. 6) Зала експлуатації і світової економіки кіно (експорт, імпорт, економічна і виробнича міць кіно в найбільших державах; прокат, техніка, організація та форми в усьому світі, театри, їхнє облаштування й устаткування, типи і зразки театрів, кіно-реклама). Матеріал: фото, креслення, макети, експозиційні кутки, плакати, карти, діаграми. 7) Зала «Кіно як знаряддя культури, агітації та пропаганди» (навчальне кіно, науково-дослідне, кіно в робочому клубі, кіно в селі, кіно як знаряддя виробничої, політичної та іншої пропаганди). 8) Зала «організацій, асоціацій і товариства навколо кіно (художні і виробничі асоціації в усіх країнах, наукові, навчальні, релігійні, аматорські асоціації). 9) Зала «Наука і педагогіка в кіно» (лише наукові інститути, наукові конференції, наукові організації, вищі школи та кінотехнікуми). 10) Синтетична зала «Структура, організація і особливості радянського кіно» (державна система радянського кіно, монополія прокату, монополія зовнішньої торгівлі, радянські кіноорганізації)...

Доповненням до цієї загальної експозиційної схеми постійних відділів кіномузею мають бути періодичні виставки плакатів, документів, літератури, апаратури, новинок; вечори з особливими переглядами в різних аспектах: винаходів у сфері кіновиробництва плівки, кіно в селі, капітального будівництва, виставок окремих режисерів, напрямів тощо» [8, с. 38-39].

Ця концепція, розроблена ще за часів «Великого Німого», відзначається універсалізмом і передбаченням багатьох напрямів спеціалізацій сучасних музеїв кіно. Утім, на нашу думку, не здійснено значної роботи музеїв кіно: збирання, збереження і демонстрація кіноплівок, тобто тих носіїв віртуального мистецтва, без яких кіно не існує.

Нині розрізняють два підходи щодо розуміння сутності синематек. Перший — майже тотожний кіноархівам. Другий — синематеки як демонстраційні установи, щось на зразок кінотеатрів, системи кінозалів, у яких демонструються фільми [20, с. 131]. У такому разі синематеки є структурними підрозділами не тільки музеїв кіно, але й кіноархівів [20, с. 131], у той час, як у першому значенні, кіноархіви тотожні синематекам. Представники другого підходу до розуміння суті і призначення синематек вважають їх однією з «активних форм культурно-просвітницьких організацій, робота яких основана на впливовій (сугестивній) силі кіно і колективного кіносеансу» [20, с. 131].

Синематека є «системою кінозалів, де глядачі мають можливість ознайомитися з кращими творами кіномистецтва всіх часів і народів, згрупованими в персональні, тематичні або національні цикли, ретроспективи, панорами тощо <...>. Це специфічна для кіно форма експонування своїх творів, аналогічна музеям образотворчого мистецтва або філармонічним залам» [20, с. 131].

У цьому напрямі працює синематека Національного музею кіно в Турині, де фільми демонструються на кількох моніторах, а відвідувачі переглядають фільми, напівлежачи на розставлених кріслах. За візуальні і звукові ефекти, незвичну форму подання віртуальної експозиції музей отримав премію.

Повертаючись до структури музею кіно, визначеної Г. М. Болтянським, зазначимо, що після нього до цієї теми звертався науковий директор Держфільмофонду СРСР О. В. Мачерет. У проекті музею його авторства (від 1957 р.) передбачена така структура: науковий відділ російського дореволюційного і радянського кіно; науковий відділ іноземного кіно; відділ техніки, технології й економіки кіновиробництва; експозиційний і культурно-масовий відділ [9, с. 54].

Розробки авторів обох концепцій стало основою Державного центрального музею кіно продовжувачем справи Г. М. Болтянського і О. В. Мачерета, організатором і багаторічним директором музею Н. Клейманом. Розробки узагальнено і глобальніше структуровано. Усі структури зведено до трьох основних: 1) фондів колекції, 2) синематека (система залів перегляду з киносховищем), 3) експозиції (постійні і тимчасові) [12, с. 111].

Фондові колекції Музею складаються з таких фондів: рукописів і документів на паперових носіях; образотворчих матеріалів; анімації; фототеки; афіш, плакатів і рекламних матеріалів; костюмів і реквізиту; кіно- і фототехніки; предметно-меморіального; наукової бібліотеки. До фондів підрозділів також належить відділ комплектування й обліку з комп'ютерним забезпеченням електронного каталогу; особливим підрозділом фонду є Науково-меморіальний кабінет (музей-квартира) С. М. Ейзенштейна [12, с. 113].

Музейна синематека складається з двох відділів: відділу зберігання та реставрації кіновідеофонду (зібрання позитивних копій кінострічок) і відділу кінопрограм із системою кінозалів (від 50 до 800 місць) [12, с. 114]. Сеанси в синематеці є формою екранного експонування фільму.

Постійні експозиції музею передбачають використання сучасних «високих технологій». Тимчасові, пересувні виставки

демонструють статичні об'єкти (апаратура, рукописи, малюнки, фотографії — в оригіналах або моделях, копіях, муляжах) і динамічні зображення (на екранах, відеомоніторах, комп'ютерах) [12, с. 115].

Загальна концепція постійної експозиції музею полягає в тому, що він складається з п'яти модулів. Перший — це модель кіно-студії, яка демонструє процес створення ігрового фільму: офіс продюсера, сценарний відділ, майстерні режисера й художників, костюмерні, реквізитні, архітектурні майстерні, операторський цех, цех кінотехніки, звукоцех, акторській відділ, павільйон, монтажний цех і рекламно-маркетинговий відділ [12, с. 117–119].

Друга експозиція — історія розвитку кіномистецтва. Третій експозиційний модуль — «Крізь час» — створений на матеріалі документального кіно [12, с. 121]. Четвертий експозиційний комплекс є науково-просвітнім і орієнтований на презентацію науково-популярного кіно. П'ятий репрезентує мистецтво анімації — мальованої, лялькової і комп'ютерної [12, с. 122].

Н. Клейман ідеальний музей кіно описує як систему з дев'яти підрозділів: рукописно-документального, ізофонду, фонду плакатів, фонду анімації, фототеки і відеофільмофонду, предметно-меморіального фонду, бібліотеки, фонотеки, відділу контекстуального зберігання (науково-допоміжний фонд). Ці підрозділи скомпоновані в трьох частинах музею кіно: фондовій, експозиційній і кінематичній.

Експозиційна частина містить синематичну діяльність музею [12, с. 101], у якій значна частина експозицій є віртуальними (екс-поролики, відеокаталоги, DVD).

У будь-якому музеї кінофонд образотворчих матеріалів (інша назва — ізофонд) складається з тих предметів, що споріднюють його з музеями образотворчого мистецтва — ескізи художників до фільмів: костюмів, декорацій, інтер'єрів тощо. Так, кінокостюм — це «відображення об'єктивної реальності і водночас вигадка, фантазія художника. Макети — архітектурний проект декорації, потім сама декорація й ігровий простір майбутнього фільму». Усі вони цікаві, оскільки становлять «художню інтерпретацію фільму» [13]. Так, у Державному центральному музеї кіноізофонд, який почав формуватися з 1986 р., станом на 2012 р. налічував понад 12 тис. одиниць основного зберігання і 2500 одиниць науково-допоміжного [21, с. 115].

У багатьох музеях кіно є предметно-меморіальний фонд, який можна назвати релікварієм. Експонати цього фонду — раритети,

пов'язані з життям та творчістю відомих кіномитців. Таким релікварієм, зокрема, є музей кіно Анрі Ланглуа у Французькій синаматеці Н. Клейман [6, с. 91]. Реліквією може бути й авторський варіант фільму.

Однак раритетами можна вважати речі як реальних людей, так і кіногероїв, яких у реальності ніколи не існувало, тих, що філософи-постмодерністи називають симулякрами, «копіями, в яких не було оригіналів».

Щодо оригіналів — теж існує певна проблема, адже зазвичай будь-який музей збирає й експонує оригінали. У музеї кіно існує «ієрархія оригіналів». Базовим оригіналом є негатив фільму, з якого в кіновиробництві роблять копії — позитиви. Оскільки оригінал — це негатив фільму, а позитив — копія фільму, то її не можна вважати оригіналом. Але, наприклад, 35-міліметрові копії кінофільмів прирівняні до оригіналу [6, с. 83; 14]. Негатив фільму, тобто «оригінальний оригінал» зберігається в кіноархівах — фільмофондах. Однак копії теж вважають оригіналами. Такі копії або «оригінали-позитиви» можуть становити і становлять фонди синаматек. Щоб виявити музейність, таким копіям надається «автентичний» статус.

У предметному фонді музеаліями є кінотехніка. У фототеці — не тільки світлини, але й сайнекси — зрізки плівки, які використовували для визначення оптимального режиму її проявлення. Експонати всіх цих фондів об'єднує те, що їх можна назвати реальними, «традиційними».

Поряд з цими реальними експонатами існують експонати віртуальні: це фільми як інсталяції, інші віртуальні частини експозиції. Так, можна переглянути на моніторі в медіатеці музею фільми-каталоги (давно вже проводяться віртуальні екскурсії в музеях світу через інтернет). Відбувається віртуальне розширення експозицій завдяки таким фільмам, адже для кожного виду кіно має бути спеціальний підрозділ у базі даних віртуальних експонатів. Такий фільм можна назвати екранним експонатом музею кіно.

Таким чином, музеалії або експонати музею кіно можна поділити на дві категорії: речові або матеріальні, зокрема документи, та віртуальні, нематеріальні.

Отже, музей кіно — це синтетичний музей, який поєднує ознаки художнього і технічного музеїв. З одного боку, музей кіно є видом художніх музеїв, оскільки кіно — вид мистецтва. З іншого — сам цей вид мистецтва не існує без технічного і технологічного основ. Особливістю експонатів музеїв кіно є їх синтетичність,

багатозаровість експозиційних об'єктів, що зумовлено мультигенетичністю його музеалій. Музеалії більшості «традиційних» відділів музеїв кіно — ізозондів, релікваріїв, відділів техніки і технології кіновиробництва, плакатотек тощо — представлені матеріальними об'єктами.

Інваріантною складовою музею кіно є синематека, фонди якої становлять екранні експонати, які є віртуальними. Таким чином, музеалії синематек — віртуальні експозиції музеїв кіно, представлені екранними експонатами. Тому поняття музеалій слід трактувати ширше, а не тільки в значенні матеріальних предметів, вилучених з функціонального контексту першопочаткового призначення. На нашу думку, доцільно було б надати таке визначення: музеалії — це матеріальні і віртуальні об'єкти з актуальною або потенційною якістю музейності, тобто здатністю набувати цінності з точки зору збереження та ретрансляції соціальної пам'яті поза їх утилітарним використанням.

Висвітлення питання статусу музеїв кіно в сучасній Україні, законодавчих критеріїв його набуття та кола об'єктів, що належать до цієї категорії, потребують окремого ґрунтового аналізу і становлять перспективу подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Волькович А. Ю. Модель музейной коммуникации в концепциях зарубежных музееведов / А. Ю. Волькович // Музей в современной культуре : [сб. науч. тр.]. — СПб., 1997. — С. 69–73.
2. Гандольфо Беппе. Другой мир музея Кино [Электронный ресурс] / Беппе Гандольфо. — Режим доступа: <http://www.proturin.altervista.org/articoli/cinema.html>. — Загл. с экрана.
3. Гнедовский М. Б. Современные тенденции развития музейной коммуникации / М. Б. Гнедовский // Музееведение. Проблемы культурной коммуникации в музейной деятельности : [сб. науч. тр.] / НИИ культуры. — М., 1989. — С.16–34.
4. Калугина Т. П. Истоки культурно-коммуникативной функции экспозиции художественного музея / Т. П. Калугина // Проблемы культурной коммуникации в музейной деятельности. — М., 1989. — С. 68–108.
5. Камерон Дункан Ф. Музей или форум / Дункан Ф. Камерон // Музейное дело. — М., 1992. — Вып. 21. — С. 259–274.
6. Клейман Н. Идеальный музей кино / Наум Клейман, публикаторы: Н. Дымшиц и А. Трошин // Киноведческие записки. — № 84. — 2007. — С. 80–110.
7. Клейман Н. Современный музей — навигатор в пространстве мирового кино / Наум Клейман, публикаторы: С. Ишевская, А. Сопин // Киноведческие записки. — № 99. — 2012. — С. 125–134.

8. Киномузей ГАХН. Из архива Г. М. Болтянского // Киноведческие записки. — №84. — 2007. — С. 26–42.
9. Музей и Госфильмофонд. Из архива А. В. Мачерета // Киноведческие записки. — №84. — 2007. — С. 46–55.
10. Никишин Н. А. Музейные средства: знаки и символы / Н. А. Никишин // Музейная экспозиция. Теория и практика. Искусство экспозиции. Новые сценарии и концепции (На пути к музею XXI века) : [сб. науч. тр. / РИК]. — М., 1997. — С. 26.
11. Нурғалиева Л. В. Виртуальный музей: новая коммуникационная модель [Электронный ресурс] / Лариса Владимировна Нурғалиева // Информационные технологии и их использование в исследованиях источников по проблемам ментальности евро-азиатских сообществ : [мат. Всерос. науч. конф.], (г. Томск, 20-23 мая 2003 г.) — Режим доступа: <http://confifap/cpic.ru/upload/spb2004/reports/doclad197.doc>. — Загл. с экрана.
12. Общая концепция Российского музея кино // Киноведческие записки. — № 84. — 2007. — С. 111–127.
13. Портер Дж. Роль музея как средства коммуникации / Дж. Портер // *Museum*. — 1983. — № 2 (138). — С. 10.
14. Проблема «оригинала» и фонды музея кино // Киноведческие записки. — №84. — 2007. — С. 127–131.
15. Пчелянская Т. М. Музеи и музейные экспозиции в новом спектре сетевых коммуникаций / Т. М. Пчелянская // *Собрание лиц* : [сб. ст. / под ред. М. Б. Пиотровского и А. А. Никоновой]. — СПб., 2006. — С. 146–159.
16. Сапанжа О. С. Культурологическая теория музейности : автореф. дисс. ... д-ра культурологии / О. С. Сапанжа. — СПб., 2011. — 58 с.
17. Сапанжа О. С. Стратегии коммуникационных процессов в контексте модернизации музейной деятельности / О. С. Сапанжа // *Собрание лиц* : [сб. ст. / под ред. М. Б. Пиотровского и А. А. Никоновой]. — СПб., 2006. — С. 160–171.
18. Стронг Р. Музей и коммуникация / Р. Стронг // *Museum*. — 1983. — № 138. — С. 3–9.
19. Хадсон К. Влиятельные музеи / К. Хадсон ; [пер. с англ.]. — Новосибирск, 2001. — 194 с.
20. Что такое синематека // Киноведческие записки. — №84. — 2007. — С. 131–134.
21. Юрьева К. Изобразительный фонд музея кино / К. Юрьева // Киноведческие записки. — № 99. — 2012. — С. 114–120.
22. Музей актрисы Екатерины Савиновой [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://akter.kulichki.net/se/muzeum_savinova.htm. — Загл. с экрана.
23. Музей истории белорусского кино [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://cinema.museum.by/node/2263>. — Загл. с экрана.

24. Музей киностудии Мосфильм [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://akter.kulichki.net/se/muzeum_km.htm. — Загл. с экрана.
25. Музей кино (Одесса) [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://akter.kulichki.net/se/muzeum_o.htm. — Загл. с экрана.
26. Музей кино (Рига) [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://akter.kulichki.net/se/muzeum_r.htm. — Загл. с экрана.
27. Музей кино (Санкт-Петербург) [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://akter.kulichki.net/se/muzeum_spb.htm. — Загл. с экрана.
28. Сайт Chinese National Film Museum [Электронный ресурс]. — Режим доступа: // www.cnfm.org.cn. — Назва з екрана.
29. Сайт Cinematheque Francaise [Электронный ресурс]. — Режим доступа: www.cinematheque.fr. — Назва з екрана.
30. Сайт Deutsches Filmmuseum [Электронный ресурс]. — Режим доступа: // www.deutsches-filminstitut.de. Назва з екрана.
31. Сайт London Film Museum [Электронный ресурс]. — Режим доступа: www.londonfilmmuseum.com. — Назва з екрана.
32. Сайт Museum of the Moving Image [Электронный ресурс]. — Режим доступа: www.movingimage.us. — Назва з екрана..
33. Сайт Netherlands Filmmuseum [Электронный ресурс]. — Режим доступа: www.eyefilm.nl. — Назва з екрана.
34. Сайт Osterreichisches Filmmuseum [Электронный ресурс]. — Режим доступа: www.filmmuseum.at. — Назва з екрана.

References

1. Volkovich A. Yu. Model muzeynoy kommunikatsii v kontseptsiyakh zarubezhnykh muzeyvedov / A. Yu. Volkovich // *Muзей v sovremennoy kulture* : [sb. nauch. tr.]. — SPb., 1997. — S. 69–73.
2. Gandolfo Beppe. Drugoy mir muzeya Kino [Elektronnyy resurs] / Beppe Gandolfo. — Rezhim dostupa: <http://www.proturin.altervista.org/articoli/cinema.html>. — Zagl. s ekrana.
3. Gnedovskiy M. B. Sovremennyye tendentsii razvitiya muzeynoy kommunikatsii / M. B. Gnedovskiy // *Muzeyovedeniye. Problemy kulturnoy kommunikatsii v muzeynoy deyatel'nosti* : [sb. nauch. tr.] / NII kultury. — M., 1989. — S.16–34.
4. Kalugina T. P. Istoki kulturno-kommunikativnoy funktsii ekspozitsii khudozhestvennogo muzeya / T. P. Kalugina // *Problemy kulturnoy kommunikatsii v muzeynoy deyatel'nosti*. — M., 1989. — S. 68–108.
5. Cameron Duncan F. Muзей ili forum / Duncan F.СKameron // *Muzeynoye delo*. — M., 1992. — Vyp. 21. — S. 259–274.
6. Kleyman N. Idealnyy muзей kino / Naum Kleyman, publikatory: N. Dymshits i A. Troshin // *Kinovedcheskiye zapiski*. — № 84. — 2007. — S. 80–110.
7. Kleyman N. Sovremennyy muзей — navigator v prostranstve mirovogo kino / N. Kleyman, publikatory: S. Ishevskaya, A. Sopin // *Kinovedcheskiye zapiski*. — № 99. — 2012. — S. 125–134.

8. Kinomuzej GAKhN. Iz arkhiva G. M. Boltyanskogo // Kinovedcheskiye zapiski. — №84. — 2007. — S. 26–42.
9. Muzei i Gosfilmofond. Iz arkhiva A. V. Machereta // Kinovedcheskiye zapiski. — №84. — 2007. — S. 46–55.
10. Nikishin N. A. Muzeynnye sredstva: znaki i simvoly / N. A. Nikishin // Muzeynaya ekspozitsiya. Teoriya i praktika. Iskustvo ekspozitsii. Novyye stsenarii i kontseptsii (Na puti k muzeyu XXI veka) : [sb. nauch. tr. / RIK]. — M., 1997. — S. 26.
11. Nurgaliyeva L. V. Virtualnyy muzey: novaya kommunikatsionnaya model [Elektronnyy resurs] / Larisa Vladimirovna Nurgaliyeva // Informatsionnyye tekhnologii i ikh ispolzovaniye v issledovaniyakh istochnikov po problemam mentalnosti evro-aziatskikh soobshchestv : [mat. Vseros. nauch. konf.], (g. Tomsk, 20-23 maya 2003 g.) — Rezhym dostupa: <http://confifap/cpic.ru/upload/spb2004/reports/doclad197.doc>. — Zagl. s ekrana.
12. Obshchaya kontseptsiya Rossiyskogo muzeya kino // Kinovedcheskiye zapiski. — № 84. — 2007. — S. 111–127.
13. Porter J. Rol muzeya kak sredstva kommunikatsii / J . Porter // Museum. — 1983. — № 2 (138). — S. 10.
14. Problema «originala» i fondy muzeya kino // Kinovedcheskiye zapiski. — №84. — 2007. — S. 127–131.
15. Pchelyanskaya T. M. Muzei i muzeynnye ekspozitsii v novom spektre setevykh kommunikatsiy / T. M. Pchelyanskaya // Sobraniye lits : [sb. st. / pod red. M. B. Piotrovskogo i A. A. Nikonovoy]. — SPb., 2006. — S. 146–159.
16. Sapanzha O. S. Kulturologicheskaya teoriya muzeynosti : avtoref. diss. ... d-ra kulturologii / O. S. Sapanzha. — SPb., 2011. — 58 s.
17. Sapanzha O. S. Strategii kommunikatsionnykh protsessov v kontekste modernizatsii muzeynoy deyatel'nosti / O. S. Sapanzha // Sobraniye lits : [sb. st. / pod red. M. B. Piotrovskogo i A. A. Nikonovoy]. — SPb., 2006. — S. 160–171.
18. Strong R. Muzei i kommunikatsiya / R. Strong // Museum. — 1983. — №138. — S. 3–9.
19. Hudson K. Vliyatel'nyye muzei / K. Hudson ; [per. s angl.]. — Novosibirsk, 2001. — 194 s.
20. Chto takoye sinemateka // Kinovedcheskiye zapiski. — №84. — 2007. — S. 131–134.
21. Yuryeva K. Izobrazitel'nyy fond muzeya kino / Kristina Yuryeva // Kinovedcheskiye zapiski. — № 99. — 2012. — S. 114–120.
22. Muzei aktrisy Ekateriny Savinoy [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupa: http://akter.kulichki.net/se/muzeum_savinova.htm. — Zagl. s ekrana.
23. Muzei istorii belorusskogo kino [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupa: <http://cinema.museum.by/node/2263>. — Zagl. s ekrana.

24. Muzeey kinostudii Mosfilm [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupa: http://akter.kulichki.net/se/muzeum_km.htm. — Zagl. s ekrana.
25. Muzeey kino (Odessa) [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupa: http://akter.kulichki.net/se/muzeum_o.htm. — Zagl. s ekrana.
26. Muzeey kino (Riga) [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupa: http://akter.kulichki.net/se/muzeum_r.htm. — Zagl. s ekrana.
27. Muzeey kino (Sankt-Peterburg) [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupa: http://akter.kulichki.net/se/muzeum_spb.htm. — Zagl. s ekrana.
28. Sayt Chinese National Film Museum [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupu: // www.cnfm.org.cn. — Nazva z ekrana.
29. Sayt Cinematheque Francaise [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupu: www.cinematheque.fr. — Nazva z ekrana.
30. Sayt Deutsches Filmmuseum [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupu: // www.deutsches-filminstitut.de. — Nazva z ekrana.
31. Sayt London Film Museum [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupu: www.londonfilmmuseum.com. — Nazva z ekrana.
32. Sayt Museum of the Moving Image [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupu: www.movingimage.us. — Nazva z ekrana.
33. Sayt Netherlands Filmmuseum [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupu: www.eyefilm.nl. — Nazva z ekrana.
34. Sayt Osterreichisches Filmmuseum [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupu: www.filmmuseum.at. — Nazva z ekrana.

■ UDC 069.01

Goncharova O. M., Doctor of Cultural Studies, Associate Professor, Head of the Department of History of Ukraine and Museology of the Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv
o.m_goncharova@yahoo.com

MUSEALIES OF THE CINEMATHEQUES, OR ABOUT SOME SPECIFIC CINEMA MUSEUM EXHIBITS

The aim of this article is to describe the musealies of cinemateques as the specific constituent structures of cinema museums.

Research methodology. The paper applied general scientific methods of theoretical analysis and synthesis, generalization, abstraction, ascent from the abstract to the concrete, deductive and inductive method, system-structural analysis. Special theoretical methods applied: cultural, which refers to the specific method of research museum communication, cultural practices determined by modernity, historical and genetic, historical, chronological, historical and comparative, issue-chronological methods.

Results. The specificity of a cinema museum has been stipulated as a synthetic museum, which combines features artistic and technical museums. On the one hand, a cinema museum is a type of art museums.

On the other hand — it does not exist without technical and technological bases. The article considers the peculiarities of musealies in the cinema museum exhibitions, reveals their synthetic nature, diversity of exhibition facilities, that results from the multigenetic nature of musealies.

Novelty. An attempt is made in this article to show the research of cinema museum features. Specific features of musealies have been determined as material and virtual objects with essential or potential quality of museality, that is, the ability to acquire value from the point of view of preservation and retranslation of social memory out of their utilitarian use.

The practical significance. Ukrainian museologists can find the information contained in this article useful to identify and study the specificity of the musealies of cinemateques as constituent structures of a cinema museum, in teaching the course «Museology» to students.

Key words: musealies, museum communication, museum expositions, cinema museum, screen cinema museum exhibit.

Надійшла до редколегії 30.03.2015 р.